

ginnen, willen wij in dit geval den schrijver zelf geheel laten uitspreken, hoeveel plaatsruimte hij ook kost.

Wij wenschen onze lezers in de gelegenheid te stellen eerst zelf hun oordeel te vormen.

Hier volgt dan de eerste en grootste helft van zijn apologie.

Een vierde hoofdpunt is de vraag, of het sacrament uitsluitend aan het kind bediend wordt, dan wel of de ouders inderdaad aan het sacrament deel hebben (door de herhaling hunner belijdenis n.l.).

De ouders deel of niet?

Op dit punt gewerd mij weinige steun en veel bestrijding.

De Hagen schreef: „dat het toch zoo duidelijk is, dat de ouders natuurlijk wel met den doop te maken hebben, trouwens ook heel de gemeente, maar dat het sacrament zelf toch alleen het kind geldt”. De Post schrijft: „De doop is alleen voor de persoon, die hem ontvangt, en, bij den kinderdoop, ook niet in 'tallergeringste voor de ouders”. Evenzoo laat zich uit De K. S. Bouman: „Een sacrament, dat voor een deel door den een en voor een ander deel door den ander wordt genoten, kent de Heilige Schrift niet”. Idem Prof. Dr H. Bouman: „Nergens in Gods Woord of de belijdenis is er eenige grond aan te voeren, dat de ouders mede het sacrament ontvangen”.

Op dit punt is dus de taak voor mij niet gemakkelijker, des te minder nog, omdat mijn bestrijders wel verklaren, dat zij mijn idee niet juist achten, doch nalaten om de verbondsbegrip, die ik in dit verband trachtte te geven, grondig aan te tasten.

Laat ik trachten een korte toelichting ter abstractie van gevoelen te geven.

In de eerste plaats diene, dat uitspraken als van Prof. Bouman en als van De Post, als ware nergens in de Schrift, of de belijdenis of het doopsformulier of de Kerkenorde ook maar iets te vinden, dat steun biedt aan mijn gevoelen, toch wel letwat gewaagd is. Wat de Schrift betreft, reeds in het eerste Bijbelboek valt er alle nadruk op, ook daar, waar het niet over de besnijdenis van Abraham zelf gaat, dat God de besnijdenis aan Abraham gegeven heeft tot een verbondsteeken en zegel.

De besnijdenis geschiedt natuurlijk aan ieder individueel. Maar van den aanvang af, wordt deze verbondshandeling niet automatisch gezien, doch organisch als een handeling die het geslacht aangaat.

Voorts hebben mijn bestrijders dan wel zeer sterk heengelezen over een uitdrukking als bijv. in het doopsformulier, dat de doop dient „om ons en onzen zaden” Gods verbond te verzegelen. Vermoedelijk zijn er van deze uitdrukking diverse exegesen te geven, — dat moet wel — maar nu te zeggen, dat er nergens iets te vinden is, dat steun zou bieden aan mijn gedachte, is toch wel wat sterk gesproken. In het doopsformulier biedt de uitdrukking „om ons en onzen zaden zijn verbond te verzegelen” steun aan mijn meening.

Maar laat ons, zonder langer hierbij stil te staan, deze zeer belangrijke vraag direct dogmatisch trachten te benaderen. Ik begin dan met de nadere toelichting van de door mij gebruikte uitdrukking, dat de genade-wedden historisch en psychologisch „vermijdt” worden en ontleen tot dit deel een voorbeeld aan het artikel van De Post.

De Post zegt: „dat de doop van een volwassene den

kinderdoop insluit, omdat tegelijk het zaad van zoo iemand gebelijd is, zoodat de kinderen, die hij voortbrengt recht hebben op den doop, hetwelk zich zelfs uitsprekt tot de reeds geboren kinderen, wanneer die nog klein zijn” (spatiëring door mij, V. d. V. S.). Tracht men zich te realiseren, wat dit laatste beduidt, zoo is duidelijk, dat de grond voor den doop van zulke kinderen niet uit de eigenlijke geboorte uit geloovige ouders ontleend is, immers bij de geboorte waren de ouders nog „ongeloovig”, doch veeleer steunt op de verbondsgedachte in brederen zin des woords, en deze verbondsrelatie tusschen ouders die geloovig worden en hun reeds eerder geboren kleine kinderen alleen dan als reëel gedacht kan worden, in dien men zich die verbondsrelatie, losgedacht van het feit der fysieke geboorte, historisch en psychologisch vermitselt denkt. Zeker, ik ontken niet, dat de Heere God de ziel en den arbeid der ouders niet noodig heeft, om het zieleleven van kinderen in het rechte pad te leiden. Een enkel opponent, die hier mischien reeds bij voorhaat het ketterij zou ruiten, ontvangt bij voorbaat de verzekering, dat ik de onmiddellijkheid der genadewerking Gods geenszins ontken en daar ook geen oogenblik over denk. Er is een „ordering van Melchizedek” en een „ordering van Abraham”. En de eerste gaat naar de vrijmacht Gods altoos door. Maar ook de tweede gaat altoos door. En handelen we over den doop, dan belijden wij daarbij te weten van de ordening van Melchizedek, doch ons kerkelijk handelen en met name ons doopen geschiedt niet op grond der ordening van Melchizedek (de verhoorden dingen zijn voor den Heere onzen God, Deut. 29: 29) niet „op grond van” de wedergeboorte, noch ook op grond van de onderstelling der wedergeboorte, maar op grond der geopenbaarde dingen naar de ordening van Abraham. En over de laatste uitsluitend, omdat zij tot de geopenbaarde dingen behoort en ter zake den grond voor den doop biedt, hebben wij bij het nasporen der verbondsrelaties gelijk God de Heere die, naar het verbond van Abraham gezwoeren, tusschen „U en Uw zaad na U” leggen wil, hier te handelen. Deze relatie is een organische relatie, een relatie van ziel tot ziel en van leven tot leven, psychologisch en historisch. En daarin ligt de begripelijke grond van een doop, als in het hier besproken voorbeeld bedoeld. Onze kinderen zijn niet „in Christus geheiligd” omdat God dat nu eenmaal zoo wil en zonder dat Hij daarbij de brug legt van de ouders naar het kind, doch de Heere wil het en werkt het tegelijkertijd en doet dit niet alleen in den onmiddellijken maar ook in den middellijken weg. Natuurlijk is er verband tusschen het onmiddellijke en het middellijke. Een diepe en voorzichtige analyse zou dit in het licht hebben te stellen. Maar zonder in het subtiel dezer gedachtenruiter verder door te dringen, mag voor dit oogenblik wellicht geconstateerd, dat „naar de ordening van Abraham” deze historische en psychologische Vermijteling der genadewerking er (ook) ongetwijfeld is en in de leer van den doop aandacht verdient.

Vanzelf voert zoo de gedachtengang tot de toepassing van de verbondsbegrip, die in het bovenstaande opgesloten ligt, op de bediening van het sacrament.

In het sacrament is tusschen tweeërlei, n.l. het „teeken en zegel” en de „beteekende zaak”, of eigenlijk tusschen drieërlei, het „teeken en zegel”, de „beteekende zaak” en de „conjunctie”, de „verbinding” tusschen die beide te onderscheiden. En volgens de Geref. dogmatiek behoort dit tweeërlei of drieërlei tot het gezamenlijke wezen van het sacrament.

Kan ik dus aantoonen, dat wat door mij ter zake in „Vragen aangaande den H. Doop” betoogd werd onder dit tweeërlei of drieërlei thuis behoort, dan heb ik het vereischte bewijs geleverd en mijn opponenten weerlegd.

Nu zou het artikel — toch reeds rijklijk groot — te uitvoerig worden, indien ik daartoe van veel dogmatiek dogmengeschiedtlich citaten samenbracht. Men veroorloof mij voorhands slechts Calvin uit den ouderen tijd en Dr H. Bavinck uit den eigen tijd te citeren.

Calvin sluit zich in zijn sacramentsleer zeer sterk bij Augustinus aan en geeft bijv. in de 2de uitgave van de institutie (Instit. 1539/43, 16, 7) Augustinus' opvatting en eigen systeem in kern door middel der volgende uitspraak weer: „Augustinus docuit verum efficaciam in sacramento proferri, non quia dicitur sed quia creditur”. Non quia dicitur, sed quia creditur! Niet omdat het gesproken, maar omdat het geloofd wordt!

Laat ons deze klassieke uitspraak letterlijk en naar de volle betekenis trachten te nemen. D.w.z. er is in het sacrament tweeërlei (Calvin en Augustinus beide: een signum visibile, een zichtbaar teeken, en een res coelestis spiritualis, een geestelijke, hemelsche zaak. Bij den doop is het signum visibile het water. Dit wordt aan het kind bediend. Daarover is geen verschil. Het sacrament echter wordt pas sacrament, wanneer het zichtbare teeken verbonden is met de geestelijke, hemelsche zaak (res coelestis spiritualis). En deze verbinding komt uitsluitend tot stand door het „quia creditur”, d.i. indien en omdat en voorzover het met een persoonlijk geloof wordt aanvaard. De betekende zaak is in der waarheid hemelsch, het teeken is in der waarheid zichtbaar en aardich (dit is de scheiding van het tweeërlei, door Calvin zoo sterk mogelijk geadstrueerd), het sacrament als genademiddel is er echter pas, als deze beide onvermengbare elementen door het geloof verbonden worden. Bij het avondmaal kan het „eten” slechts geestelijk door het (persoonlijk) geloof geschieden; een lichamelijk eten en een eten door de ongeloovigen (manducatio oralis et indignorum) is uitgesloten. Ontbreekt de aanvaarding door het persoonlijk geloof, dan was er geen sacrament. Tot het wezen van het sacrament behoort, behalve de hemelsche betekende zaak en het aardische teeken en zegel, het (persoonlijk) geloof, dat beide verbindt. Aan de actio Gods (de actio a parte Dei, zie „Vragen aangaande den H. Doop”) beantwoordt de geloofsbelijdenis van den mensch. En slechts zoo wordt de strenge scheiding van „figura” en „veritas” (van teeken en betekende zaak) tot „conjunctie”, tot verbinding en is er een sacrament. God biedt door het instrument Zijn genade aan, doch dit „offerre” (aanbieden) wordt alleen tot „accipere” (aannemen) indien een persoonlijke geloofshandeling de aangeboden genade aanvaardt. Slechts dan is er een sacrament, als aan het persoonlijk aanbieden van Gods zijde (door het instrument) een persoonlijk geloofsaanvaarden beantwoordt. Elders drukt Calvin het weer zoo uit: „Soli jam Deo illam (gratiam) nihilominus acceptam refero, utemque mediis ab ipso ordinatis utar. Coniunctum quidem Dei gratiam sacramentis esse fateor, non tempore, non loco, sed quatenus vas fidei quisque affert, ut quod illic figuratur obtineat”.

Gewoonlijk wordt in de dogmatiek (ook door Calvin) geleerd, dat het wezen van het sacrament uit tweeërlei bestaat, res en signum, betekende zaak en teeken. Men vatte echter wel in het oog, dat dan onder „betekende zaak” door Calvin (en de Geref. dog-

matiek) et als de sul geloof, zoc hominis, veel recht een driel Gods, he sacrament persoonlijk ment aan Dat beide in dit verl gesproken edne „res” een recht onderschei betekende tekende z a a d erk mitering. Ik geloof theorie het als recht handhaaft Een enk hij het loz zoeer noodi kenne en

Voor wij Van groot tamelijke be helans niet

„Hangt d die haar on Dienaar, me de preek?”

Zoo luidt naar het oc trouw, zijn vraag van

Hij licht b stemming on trich aan t het uitsluite van den pr

Ik heb h Moet ik werpen, en

heut, die n en onwaars Ik wil be ik in 't dadel van den sg

Ik weet n Hier heb

seiner Mutte als wollten / Keine Kla

Orak gewor Leben an e Lippen. Kei mit Gott in Liebe, die r

Er will si dass er ang Die letzte 3 er lassen, geproft hat

Mit schwa wegt er se „Weib, si End wied

„Sieh, de Dann war die Umarm noch, wie s gehabt, von

Dann war Nun ware geglaubt ha Was blieb Der Vater Wo bist

Er versue Brust zu la fiel es heral Narkens ze zurückzuwer schlägt. Der aufgerissener Licht aus d

Schein verlo Die Welt

Het komi kan een ni Duitsland ook eerter behandelen,

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN

Iets over het beeld van Jezus in de moderne literatuur.

door

W. M. LE COINTRE.

VII.

In heel het verband van deze stichtelijke en populair-wetenschappelijke literatuur, betreffende den persoon van Jezus, kunnen wij ook niet passeeren de pogingen, aangewend om het leven van Jezus, in zijn ontwikkeling en totaliteit, voor ons te plaatsen, afgeschilderd dan nu van de betekenis en waarde, door ons aan dergelijke pogingen toe te kennen, al hopen wij niet een enkel woord toch ook daarover nog wel iets te zeggen. Wij willen allereerst ook hier maar weer iets laten zien van wat in den jongsten tijd op dit gebied geproduceerd is.

Zeer bekend is het werk van den Basler Prof. Paul Wernle „Jesus“¹⁾, door hem bedoeld als meerpositieve tegenhanger tegenover zijn vroeger, louterkritisch en overwegendnegatief geschrift over de bronnen van Jezus' leven. Wernle wil geen geschiedenis van Jezus vertellen, maar de hoofdzaak grijpen van Jezus' wezen en werk. Hij helpt daarbij, dat ook hij vroeger het zuiverwetenschappelijke ten opzichte van deze materie heel overschiet en dat de correctie daarvan bij Jezus zelf is te vinden, in de Evangelien. Merkwaardig is, wat hij in dit verband in zijn „Vorwort” zegt: „Es ist im Grunde etwas Erfrischendes, sich gegenwärtig zu halten, dass wenn alle unsere kleinen und grossen „Leben-Jesu“ im Staub vermodern, Jesus selber in den Evangelien immer wieder frei und souverän sich an den Menschenherzen legitimieren und sie zwingen wird, immer wieder tiefer und gerader von ihm zu denken“²⁾. Zijn gedachten groepeerst Wernle in een viertal hoofdstukken, alzo, dat hij achtereenvolgens handelt over „Volkstum und Eigenart”, waarbij o.a. „Der Babelglaube Jesu” ter sprake komt en in 't algemeen zijn eigenaardige plaats in het Jodendom zijner dagen. Dan over „Der Gottesglaube” sprekend, gaat hij Jezus' verhouding tot het nationale Godsgevoel na en laat zien het nieuwe in Jezus' geloof aangaande God. In

„Der Mensch und die Forderung Gottes” teekent hij Jezus als degene, die de wet volbracht, waarna dan de eigen „Forderung Jesu” aan zijn volk en de afwijking van Zijn boodschap ter sprake worden gebracht. In het vierde hoofdstuk concentreert het zich dan alles rondom „Die Botschaft vom kommenden Gottesreich”. Maar het slot hoofdstuk is, m.n. wat ons dool aangaat, wel het voornaamste, „Jesus der Christus” getiteld, waarbij in den brede over de Messiasgedachte gehandeld wordt en al wat daarmee samenhangt. Aan het slot staat dan „Das Problem des leidenden Messias” en „Der Ausgang des Lebens Jesu”, waarbij ook in 't kort de eerste gemeente in 't bijzonder als „Messias”-gemeente gekarakteriseerd wordt en het Christendom bovenal als Christusreligie met nadruk gelaudhaft. In schoone slotwoorden eindigt dit boek. Beluister dit woord maar (en bedenk daarbij, dat 'in oorsprong gezegd werd tot het Duitse volk: „Es ist gar nicht zu sagen, wie trostlos arm die Welt wurde, wenn Jesus aufhört, den Glauben und die Liebe der Menschen immer wieder auf sich zu ziehen. Von ihm aus zieht immer wieder der Friede und die Freude in die Menschenherzen ein in eine Kunst so vom Kampf zerrissenen und an wahrer Freude so armen Welt“³⁾. En zijn laatste woord luidt: „Er hat uns Menschen auf der Erde den Vater im Himmel gebracht und hat uns zur Bruderliebe Mut und Freude gegeben. All das strömt unaufhörlich von ihm aus und fahrt fort, Menschen mit ihrem Gott und untereinander zu verbinden, sobald sie selbst von Jesus gewonnen sind. Dadurch hat er uns das Himmelreich auf die Erde gebracht, noch nicht das vollkommene und ewige, aber das Himmelreich mitten in Kampf und Not, in Leid und Schuld des Erdenlebens, mit dem Ausblick auf die grosse Ewigkeit und mit der Kraft und Liebe des schon gegenwärtigen Gottes“⁴⁾.

Van geheel anderen aard is het werk van Johannes Lepsius: „Das Leben Jesu“⁵⁾. In een „Nachwort” karakteriseert de schrijver zelf zijn werk als volgt: „In den vorliegenden beiden Bänden habe ich das Leben Jesu, wie es mir als seelisches Erlebnis vor Augen steht, erzähle und auf Grund langjähriger Quellenforschung in die Wirklichkeit von Ort und Zeit hineingezeichnet. Meine Anschauung von den „Quellen des Lebens Jesu” wird in zwei weiteren Bänden entwickelt

werden“⁶⁾. Bij een korte samenvatting van zijn inzichten ter zake, blijkt dan, dat hij, bij zijn vaak afwijkende voorstelling der dingen, zijn positie neemt in de z.g. Urtext der Evangelien. Als Wernle wil ook hij zeer speciaal schrijven, zoo, dat ook „Nichtfachleute” zijn beweringen kunnen genieten.

Wek een geweldige plannen deze schrijver destijds (in '18) had, moge blijken uit zijn mededeeling, dat het onderhavige werk door hem nog maar gedacht is „als erste Abteilung einer zusammenhängenden Untersuchung und Darstellung der Ursprünge des Christentums”. Het geheel zou dan de volgende deelen omvatten:

1. Das Leben Jesu.
 2. Die Quellen des Lebens Jesu.
 3. Die Apostel.
 4. Die Quellen der Apostelzeit.
 5. Das Werk Jesu und die Umwege der Geschichte.
- Eerst in dit 5-tal als gesloten geheel zou dan Lepsius kijk op het wezen van het Christendom zijn weergegeven. Wat dan zijn „Das Leben Jesu” aangaat: het is verdeeld in 5 boeken. 't Eerste is getiteld „Die Anfänge” en voert ons naar Bethleem, Nazaret, Horeb, Bethabara, Kana, Bezeza. Het tweede boek speelt in Galilea, het derde in Jerusalem, het vierde in Jericho, terwijl in het slotboek „Das Ende”, naar vanzelf spreekt, Judas, Kafaras, Pilatus hun rol spelen en Gethsémané en Golgotha betreden worden en graflegging en opstanding des Heeren worden verhaald.

Ge vindt hier een poging tot reconstruering van Jezus' leven in een doorlopend verhaal, dat op zichzelf zeer lezenswaard genoemd mag worden, maar gedrukt wordt, zoodat uitteraard onvermijdelijk is bij heel dit genre, door het bezwaar van de persoonlijke vlie des schrijvers, die veelal, bij het reconstruieren, in fantasie verloopt.

Ter kenschetsing citeer ik een gedeelte van het hoofdstuk over Golgotha:

„Zwei Gestalten kommen durch den staubverfinsterten Raum heran. Der Umriss eines Tuchs, um ein schmales Haupt und einen schlanken Hals geschlagen, tracht vor ihm auf. Sein Herz schlägt heftiger. Ein Wort, das er sprechen will, erstirbt auf seinen Lippen. Die feuchten Wimpern zucken: er schliesst die Lider.

Als er sie wider öffnet, sieht er das gramvolle Auge

mij ter zake in
ogd werd onder
dan heb ik het
in opponenten

kelijk groot —
van veel dog-
menbracht. Men
lijnt uit den
den eigen tijd

leer zeer sterk
in de 2de n.l.
16, 7) Augu-
stus door middel
us discit verbi
n quia dicitur
I quia creditur
dat het geloof

terlijk en naar
w. z.: er is in
gustinus beide-
en, en een re-
molische zaak
ater. Dit wordt
verschil. Het
t, wanneer het
stelijke, hemel-
leze verbinding
qua creditur".
t met een per-
ekende zaak is
ken is in der
is de scheiding
sterk mogelijk
demiddel is er
are elementen
Bij het avond-
door het (per-
melijk eten en
entio oralis et
e aanvaarding
is er geen
sacrament be-
e zaak en het
ik) geloof, dat
io a parte Dei,
seantwoordt de
chts zoo wordt
„veritas" (van
etie", tot ver-
it door het in-
fferre" (aan-
nemen) indien
angeboden ge-
sacrament, als
le zijde (door
aanvaarden be-
weer zoo uit-
nus acceptam
s utar. Con-
amentis esse
enus vas fidei
btineat".

ok door Cal-
sacrament uit-
ende zaak en
dat dan onder
le Geref. dog-

van zijn in-
bij zijn vaak
positie neemt
Werne wil
ook „Nicht-
m.
rijver destijds
ledeeling, dat
naar gedacht
angenden Un-
des Chris-
n deelen om-

r Geschichte,
dan Lapsus
weergegeven.
t: het is ver-
die Anfänge"
h. Bothaburn,
Galilea, het
o, terwijl in
recht, Judas,
Isémané en
en opstan-

ueering van
d op zichzelf
naar gedrukt
is bij heel
onlijke visie
trueren, in

n het hoofd-
verfisterien
en schmales
gen, tanchi
Ein Woel,
Lippen. Die
e-Lider,
mvolle Auge

seiner Mutter zu ihm aufgeschlagen. Auge fällt in Auge,
als wollten Abgründe des Schmerzes in einander stürzen.

Keine Klage um den Sohn, der aller ihrer Träume
Grab geworden ist und nun ein jammervoll verfehltes
Leben an einem Schandpfahl endet, kommt über ihre
Lippen. Kein Vorwurf, keine Bitterkeit, kein Rechten
mit Gott in ihrem Herzen. Nur Liebe noch, letzte
Liebe, die mit ihm sterben möchte.

Er will sich zu ihr niederbeugen. Er hat vergessen,
dass er angenagelt ist, und reißt an seinen Wunden.
Die letzte Menschenseele, die er halten möchte, muss
er lassen, die Mutter, die den Glauben an den Sohn
geopfert hat, um seine Liebe zu behalten.

Mit schwachem Hauch der eingezwungenen Brust be-
weegt er seine Lippen:
„Weib, sieh, dein Sohn."

Und wieder nach einer Pause zu dem Jünger:
„Sieh, deine Mutter."

Dann wandte er das Haupt zur Seite und löste leise
die Umarmung seiner Seele von der ihren. Er hörte
auch, wie seine Mutter mit dem Jünger, den er lieb-
gehabt, von dannen ging.

Dann war es still.

Nun waren sie alle fortgegangen, alle, die an ihm
geglauht hatten.

Was blieb ihm noch?

Der Vater lässt mich nicht allein.

Wo bist du, Vater?

Er versuchte sein todträges Haupt an des Vaters
Brust zu lehnen. Schwer, wie ein lebloser Klumpen,
fiel er herab. Ein Schmerz, als ob die Sehnen seines
Nackens zerreißen wollten, zwingt ihn, das Haupt
aufbuckelnd, sodass es krachend an den Balken
schlägt. Der Schmerz weckt ihm alle Sinne auf. Die
aufgerissenen Augen stürzen in das Leere. War alles
Licht aus der Welt gewichen? Hatte die Sonne ihren
Schein verloren?

Die Welt steht im Gericht¹⁾.

Het komt mij voor, dat ik nu het beste releveeren
kan een uiterst merkwaardig werk, dat in 1925 in
Duitschland verscheen (al zijn er na Lapsus' geschrift
ook eerder boeken verschenen, die dezelfde materie
behandelen, maar die ik liever een eigen plaats geef,

matiek) steeds zoowel het objectieve aanbod der genade
als de subjectieve aanvaarding der genade door het
geloof, zoowel de actio a parte Dei als de actio a parte
hominis, worden samengevat. Men kan dus met even-
veel recht zeggen, dat in het wezen van het sacrament
een drieërlei is te onderscheiden: a. de handeling
Gods, het daadwerkelijk aanbod der genade in het
sacrament; b. de handeling des menschen, de bewuste,
persoonlijke geloofsaanvaarding van de in het sacra-
ment aangeboden genade, en c. het teken en zegel.
Dat beide eerste „handelingen" (herhaaldelijk wordt
in dit verband met nadruk van handelingen, actiones,
gesproken!) echter als één worden samengevat in de
éene „res", de beteekende zaak (het Verbum Dei), is
een recht Augustinische—Calvinistische gedachte. Het
onderscheiden van slechts tweeërlei, res en signum,
beteekende zaak en teken, is, mits men nu ook de „be-
teekende zaak" in haar objectief-subjectieven
aard erkent, zeker niet een minder gelukkige for-
mulering.

Ik geloof met de gegeven citaten en toelichting mijn
theorie ter zake in „Vragen aangaande den H. Doop"
als recht Calvinistisch en Gereformeerd te hebben ge-
handhaafd.

Een enkele schreef, dat hij zich „de oogen uitwreef"
bij het lezen mijner theorie. Nu, dat blijkt dan ook wel
meer noodig geweest te zijn. Deze verbaasde lezer her-
kende en erkent thans zijn oude Institutie.

Voor wij verder gaan één verzuchting.

Van groot respect voor zijn bestrijders en van be-
taamelijke bescheidenheid getuigt deze laatste zinsnode
bedans niet.

HEPP.

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

*„Hangt de zegen van de bediening des Woords voor
die haar ontvangen samen met den persoon van den
Dienaar, met zijn voordracht en met de kwaliteit van
de preek?"*

Zoo luidt — met eenige wijziging, maar die, ook
naar het oordeel van den inzender zelf, naar 'k ver-
trouw, zijn bedoeling nog te beter uitdrukt — een
vraag van een onzer lezers.

Hij licht haar volgenderwijs toe: „Dikwijls wordt mijn
stemming onder 't luisteren van meest aan bedorven door
't zich aan mij opdringende gevoel van conventionalisme,
het uitsluitend letten op voordracht, verstandelijkheid
van den predikant, enz.

Ik heb hier veel over nagedacht.

Moet ik me losmaken van die gevoelens, ze ver-
werpen, en uitsluitend letten op de goddelijke waar-
heid, die in de meest gebrekkige, mogelijk onzuiver
en onwaarachtig uitgesproken preek ligt?

Ik wil het graag, maar kan het niet. Evenmin als
ik in 't dagelijksche leven het gesprokene los kan maken
van den sprekenden persoon.

Ik weet niet, hoe hieruit te komen."

Hier hebben we een bij uitstek praktische vraag.

Ze raakt een conflict met de persoonlijkheid en het
optreden van den Dienaar des Woords, en met inhoud,
vorm en voordracht van de preek, waarmee heel wat
ernstige hoorders, ook zonder dat ze er zich zoo
helder van bewust werden, als onze inzender, zullen
te worstelen hebben, en — waarvan de duivel en ons
eigen arglistig hart ijverig gebruik maken om de kracht
van de bediening des Woords bij ons te breken.

't Zal me daarom verblijden, als ik er iets toe zal
kunnen bijdragen, dat conflict op te lossen of althans
iets te verzachten.

De kern van de vraag is dan, of er verband is
tusschen den zegen van de bediening des Woords
voor die haar ontvangen en de persoonlijkheid van
den Dienaar, zijn voordracht en de kwaliteit naar vorm
en inhoud van zijn preek.

Deze vraag nu, moet m.i., zonder eenigen twijfel,
bevestigend worden beantwoord.

Dit volgt met noodzaak uit het feit, dat onze God
Zijn Woord niet rechtstreeks, niet op een onmiddellijke
wijze, maar middellijk tot ons doet komen.

Tusschen ons en het Woord ligt, ook al komt die
bij het rechte, bij het geloofige hooren niet in ons
bewustzijn, omdat het geloof allen afstand doet weg-
vallen — inderdaad een lange weg.

Buiten ons; want het Woord Gods moest eerst te
boek gesteld, toen de eeuwen door bewaard, vervol-
gens vertaald, toen door den prediker bestudeerd en
ingedacht, in zijn predikatie verklaard en toegepast, en
ten slotte door hem uitgesproken worden, vóór het
in den vorm van de preek ons kon bereiken.

Doch dan bovendien ook nog in ons; want als
de preek uitgesproken wordt, moet het door het inter-
mediair van de stem van den prediker en van ons
eigen gehoor onder ons bereik komen.

En ook daarmee trof het nog niet zijn doel.

Om tot zijn doel te komen, vraagt het den dienst
van onze aandacht, van ons verstand, van de kennis
der waarheid, die het bij ons veronderstelt, en daar-
mee van ons geheugen en ons nadenken, ook van
onze verbeelding, i.e.w. van heel het apparaat van
onzen geest. En dan eindelijk — wat hier overigens
buiten beschouwing blijft — moet er nog zijn het
geestelijk contact, dat de Heilige Geest bewerkt in
den weg des geloofs.

Het Woord Gods, benadert ons derhalve — en daar
 wilde ik nadruk op leggen — niet onmiddellijk en,
ook niet werktuigelijk, maar middellijk en langs ziel-
kundigen weg.

En uit deze verbinding van het middellijke en het
zielkundige in den weg, dien het neemt, volgt nood-
zakelijk, dat de persoonlijkheid van den prediker, en

ik bedoel: „Leben Jesu in Palestina, Schlesien und
anderson", van Joseph Wittig, destijds nog R.-K.
priester. Zijn boek is al spoedig op den index ge-
plaatst en hijzelf in '26 geëxcommuniceerd, omdat hij,
wat hij schreef, weigerde te herroepen.

Dit boek is genoemd „der überkonfessionelle Jesus-
Roman". Bij de eerste uitgave werd het o.m. van
deze woorden begeleid: „Das „Leben-Jesu"-Buch von
Joseph Wittig steht unter den Zeichen des Wortes:
„Was wir erfahren haben, das bezeugen wir". Nicht
was andere erfahren haben, will der Verfasser bezeu-
gen; auch nicht, wie es nur auf dem Wege gelehr-
ten Studiums erfahren hat, sondern wie ihm Jesus im
Geist und Leben begegnet ist. Deshalb stellt sich sein
Buch ganz ausserhalb der „Leben-Jesu"-Bücher, die in
unseren Bibliotheken sind. Es wird zu einem Stück
Selbstbiographie, zu einem Ausschnitt heimischer Kul-
tur und Religionsgeschichte, sprengt aber zugleich die
alten Gesetze, denen solche Dinge unterliegen. Die Ge-
schichte eines Menschen mit Jesus will es erzählen,
ein Evangelium von dem, was ein Mensch heute mit
Jesus erlebt, will es sein"¹⁾.

In het eerste hoofdstuk „Evangelium" spreekt de
auteur o.m. van de methode zijner Leben-Jesu-Geschied-
schreibung. Ik citeer het volgende: „Das Leben Jesu
kann man auf dreifache Weise mitleben: erstens, indem
man die Lebensgeschichte Jesu Zeile für Zeile liest,
seine Worte und Schicksale ganz lebendig der betrach-
tenden Seele vorstellt und mit reichem Gemut Anteil an
seinen Freuden und Leiden nimmt; zweitens, indem
man ihm nachfolgt als einem grossen Lehrer und
Meister des Lebens; drittens, indem man mit ihm
zusammenwächst und aus ihm hervorwächst wie die
Rebe aus dem Weinstock, indem man also mit ihm
eins wird, sein heiliges Fleisch und Blut genieszt und
seinen Geist empfängt, indem man durch den Glauben
an ihn zu einem anderen Christus neugeschaffen wird,
so dass man wie St. Paulus sagen kann: „Nicht ich
lebe, sondern Christus lebt in mir".

Nur die dritte Weise ist eigentliches Leben. Wer sie
erwählt, wird auch nach der zweiten Weise leben, aber
doch ganz anders, als wer nur nach der zweiten
Weise leben wollte. Er wird auch, wenn es ihm möglich
ist, die erste Weise pflegen, aber nur so, wie
ein gereifter Mann die Erinnerungen aus längst ver-

dat ook inhoud, vorm en voordracht van de preek
voor onze stichting niet zonder beteekenis kunnen zijn.

Is de persoonlijkheid van den prediker ons sympathiek
en boezemt ze ons vertrouwen in, is de inhoud van
zijn preek rijk genoeg om onze belangstelling te wek-
ken en onze aandacht gespannen te houden, is de
vorm boeiend en de voordracht natuurlijk en levendig,
dan helpt en steunt ons dat alles in wat onzerzijds
eerste voorwaarde is, om met vrucht voor onze ziel
te hooren.

Is er, omgekeerd, bij ons geen vertrouwen in den
persoon van den prediker, of is hij ons om gebreken, die
we in hem ontdekten niet sympathiek, maakt zijn op-
treken den indruk, dat hij meer aan zichzelf denkt
dan aan zijn hoorders en aan de boodschap, die hij
hem heeft te brengen; is zijn preek arm, zijn gedach-
ten gang onordelijk, zijn stijl slordig, zijn voordracht
onverzorgd, of opgeschroefd — dan staat di alles
onze eigene werkzaamheid tot recht hooren en daar-
mee den zegen van de prediking bij ons in den weg.

In zoover is er dus wel terdege verband tusschen
den persoon door wien en de wijze waarop het Woord
verkondigd wordt, en den zegen van de prediking bij
de hoorders.

Dit legt ons, predikers, een ontzaglijke verant-
woordelijkheid op. En het is goed, en we mogen
er dankbaar voor zijn, dat vragen als die we nu
bespreken, er ons aan herinneren. Ze maken er ons
opmerkzaam op, dat als de prediking niet de vrucht
draagt, die we begeeren, er minstens zooveel reden
is om er ons zelve op aan te zien, als de schuld
ervan op onze hoorders te werpen.

Wie de waarheid zoo verpakt, dat de geadresseerde
in de verzoeking komt, haar als een monster-zonder-
waarde af te wijzen, zal het zwaar te verantwoorden
hebben bij die hem de doorzending toevertrouwde.

Doch hier moet nu dadelijk aan toegevoegd, dat de
geadresseerden hebben toe te zien, dat ze niet om
gebreken in de verpakking de waarheid zelve afwijzen.
Er is hier doorgever en afzender.

Precies, als bij een cadeau, dat Vader of Moeder
hun kind, op zijn verjaardag, door bemiddeling van een
derde doen toekomen.

Beter gezegd: precies als bij een boodschap, die
onze Koningin door middel van een harer hofbeamb-
ten, tot ons zond.

Om de slordige verpakking van den winkelier, zullen
we Vaders of Moeders cadeau niet weigeren in ont-
vangst te nemen.

En om den persoon van den hofbeampte onzer
Koningin of om zijn onhandig optreden tegenover ons,
zullen we H. M.'s boodschap niet afwijzen.

gangener Zeit eht und pflegt und treulich aufbewahrt.
Jeder Tag, den er neu erlebt, ist ein neuer Tag im
Leben Christi. Immer Neues wird er sagen können von
seinem Zusammensein und Einssein mit Christus, wie
Christus in ihm lebt und in ihm wirkt. Was er sagen
kann, wird immer zusammenklingen mit den alten Evan-
gelien. Wenn er es aber — dankbaren Herzens — sagt, wird
es sein wie ein neues Evangelium. „Was wir selbst
gesehen und erfahren, das bezeugen wir"²⁾.

Nu begrypt ge, dat we hier een i.e.g. zeer origineel
en eigenaardig boek voor ons hebben en welk een
„Evangelium" en welk een verwonderlijk „Jezus-beeld"
ons hier geboekt wordt! Wittig handhaaft, op zijn
manier, het „eenmalige, weltgeschichtliche" karakter van
het leven van Jezus, zooals het eens op Palestina's
bodem is verloefd, maar verhaalt het, immediant, ver-
weven met het eigen, heel het huidige, moderne leven.
Zijn eenig doel is, de mysteriën van het rijk Gods
te doen kennen, daaraan wordt alles ondergeschikt ge-
maakt. Hij presteert het zoodoende b.v. ook om uit
de gelijkenissen van het Evangelie, zelf nieuwe gelijke-
nissen te scheppen (zie: „Das Gleichnis vom Erlenbaum
und vom Wasserfall"³⁾).

Het is mij niet mogelijk U in een klein citaat te
doen kennis maken met Wittig's wijze van beschrijving,
we zouden daartoe minstens ééne, afgeronde geschie-
denis in haar geheel moeten overnemen, wat wij nitter-
aard moeten nalaten. Maar, waarschijnlijk zult ge, uit
een en ander, toch wel eenig idee gekregen hebben
van dit wonderlijk verhaal van het leven van onzen
Heere, Jezus, den Christus.

Een volgend maal van ditzelfde genre nog nader:

¹⁾ Zweiter, durchgesehener Abdruck, Tübingen, Verlag von
J. T. B. Mohr (Paul Siebeck) 1916.

²⁾ A.w. pg. 1X.

³⁾ A.w. pg. 307.

⁴⁾ A.w. pg. 308.

⁵⁾ Erster Band, Der Tempelverlag in Potsdam, 1917.
Zweiter Band, 1918.

⁶⁾ A.w. dl. II, pg. 374.

⁷⁾ A.w. dl. II, pg. 337/339.

⁸⁾ Die eerste uitgave verscheen in Verlag Joseph Kösel
& Friedrich Pustet in Kempten. Ik citeer naar de uitgave
van Leopold Klotz-Verlag, Gotha, 1937. Zie „Begleitwort",
pg. VII.

⁹⁾ A.w. dl. I, pg. 5/6.

¹⁰⁾ A.w. dl. I, pg. 92/6.